

Vec C-713/23

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

23. november 2023

Vnútroštátny súd:

Naczelny Sąd Administracyjny

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

8. november 2023

Žalobca:

JC-T

MT

Žalovaný:

Wojewoda Mazowiecki

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania pred vnútroštátnym súdom

Kasačný opravný prostriedok proti zamietnutiu zápisu do matriky členského štátu manželstva uzavretého osobami rovnakého pohlavia, ktoré sú štátnymi príslušníkmi tohto štátu, v inom členskom štáte, ktorého štátnym príslušníkom je jedna z týchto osôb

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Rozpor zamietnutia zápisu do matriky manželstva uzavretého osobami rovnakého pohlavia v inom členskom štáte s článkom 20 ods. 2 písm. a) a článkom 21 ods. 1 ZFEÚ – článok 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie

Prejudiciálna otázka

Majú sa ustanovenia článku 20 ods. 2 písm. a) a článku 21 ods. 1 ZFEÚ v spojení s článkom 7 a článkom 21 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie a článkom 2 bodom 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, vykladať v tom zmysle, že bránia tomu, aby príslušné orgány členského štátu, ktorého štátnym príslušníkom je občan Únie, ktorý uzavrel manželstvo s iným občanom Únie (osobou rovnakého pohlavia) v jednom z členských štátov v súlade s právnymi predpismi tohto štátu, mohli odmietnuť uznať a zapísať formou transkripcie do vnútroštátnej matriky toto manželstvo, a tým zabrániť týmto osobám zdržiavať sa v tomto štáte s týmto civilným stavom a s rovnakým priezviskom z dôvodu, že právo hostiteľského štátu neupravuje manželstvá osôb rovnakého pohlavia?

Citované ustanovenia medzinárodného práva

Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) – článok 8 ods. 1, články 12 a 14

Citované ustanovenia práva Európskej Únie

Zmluva o Európskej únii – článok 6

Zmluva o fungovaní Európskej únie – článok 20 ods. 1, článok 20 ods. 2 písm. a) a článok 21 ods. 1

Charta základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) – článok 7, článok 21 ods. 1 a článok 45

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS – článok 2 body 1 až 3

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1191 zo 6. júla 2016 o podporovaní voľného pohybu občanov prostredníctvom zjednodušenia požiadaviek na predkladanie určitých verejných listín v Európskej únii a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1024/2012 – článok 4

Citované ustanovenia vnútroštátneho práva

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Ústava Poľskej republiky z 2. apríla 1997) – články 18, 31 a 47

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Zákon z 25. februára 1964 – Zákon o rodine a opatrovníctve) – článok 1 § 1, článok 3

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Zákon zo 17. novembra 1964 – Občiansky súdny poriadok) – článok 1138

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Zákon zo 4. februára 2011 – Zákon o medzinárodnom práve súkromnom) – článok 7

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Zákon z 28. novembra 2014 – Zákon o matrikách, ďalej len „p.a.s.c.“) – článok 3, článok 104 ods. 1, 2 a 5, článok 105 ods. 1, článok 107 bod 3

Citovaná judikatúra Súdneho dvora Európskej únie

Rozsudok z 2. októbra 2003, Garcia Avello, C-148/02, EU:C:2003:539, bod 25.

Rozsudok zo 14. októbra 2008, Grunkin a Paul, C-353/06, EU:C:2008:559, bod 16.

Rozsudok z 18. júla 2013, Prinz a Seeberger, C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524, bod 23.

Rozsudok z 2. júna 2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, bod 32.

Rozsudok z 24. novembra 2016, Parris, C-443/15, EU:C:2016:897, bod 59.

Rozsudok zo 14. novembra 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, bod 52.

Rozsudok z 5. júna 2018, Coman a i., C-673/16, EU:C:2018:385, body 32, 35, 36.

Rozsudok zo 14. decembra 2021, Stolična obština, rajon „Pančarevo“, C-490/20, EU:C:2021:1008, bod 47.

Citovaná judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len “ESLP“)

Rozsudok ESLP z 11. júla 2002, Goodwin v. Spojené kráľovstvo (ECLI:CE:ECHR:2002:0711JUD002895795)

Rozsudok ESLP z 24. júna 2010, Schalk a Kopf v. Rakúsko, ECLI:CE:ECHR:2010:0624JUD003014104

Rozsudok ESLP z 21. júla 2015, Oliari v. Taliansko, ECLI:CE:ECHR:2015:0721JUD001876611

Rozsudok ESLP zo 17. januára 2023, Fedotova a i. v. Rusko, ECLI:CE:ECHR:2023:0117JUD004079210

Krátky opis skutkového stavu a konania

- 1 Žalobcovia v tejto veci, JC-T, ktorý má dvojité poľskú a nemeckú štátnu príslušnosť, ako aj MT, ktorý je poľským štátnym príslušníkom, uzavreli manželstvo v Berlíne (Nemecko). Po uzavretí manželstva prvý z nich prijal aj priezvisko svojho manžela ako druhú časť svojho priezviska. Aj v Poľsku na jeho žiadosť prijal vedúci Urząd Stanu Cywilnego m.st. Warszawy (Matričný úrad mesta Varšava), v ktorom boli úradne vystavené rodné listy oboch žalobcov, rozhodnutie o zmene jeho priezviska pridaním druhého priezviska. Žalobcovia sa v súčasnosti zdržiavajú v Nemecku, ale chcú sa presťahovať a zdržiavať sa v Poľsku, a to jednak so svojim civilným stavom vyplývajúcim z uzavretia manželstva a jednak s priezviskami nadobudnutými po jeho uzavretí.
- 2 Žalobcovia požiadali vedúceho daného matričného úradu o zápis ich zahraničného sobášneho listu do poľských matričných kníh týkajúcich sa civilného stavu. Podľa článku 107 p.a.s.c. vedúci matričného úradu svojím rozhodnutím odmietol zapísať tento sobášny list do matriky týkajúcej sa civilného stavu z dôvodu, že poľské právo neupravuje manželstvá osôb rovnakého pohlavia, a preto by bol zápis tohto sobášneho listu v rozpore so základnými zásadami právneho poriadku Poľskej republiky.
- 3 Žalobcovia podali odvolanie proti tomuto rozhodnutiu na Wojewoda Mazowiecki (Mazovský vojvoda), ktorý svojím rozhodnutím potvrdil rozhodnutie vedúceho matričného úradu. Vojvoda tiež zistil rozpor medzi formulárom nemeckého vzoru sobášneho listu a jeho poľským ekvivalentom, čo by malo za následok, že pri zápise by sa museli uviesť mená a priezviská dvoch mužov, ale údaje jedného

z nich by sa museli uviesť v poličku „žena“. V Poľsku môže manželstvo uzavrieť len muž a žena, preto je neprípustné zapísať do matriky údaje o dvoch mužoch ako o manželoch, a to bez ohľadu na spôsob označenia jednotlivých poličok vo vzorovom zázname.

- 4 Žalobcovia podali proti zamietavému rozhodnutiu žalobu na Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie (Vojvodský správny súd Varšava, ďalej len „WSA“), ktorou sa domáhali zrušenia vydaných rozhodnutí o zamietnutí prepisu zahraničného sobášneho listu.
- 5 WSA vo svojom rozsudku zamietol žalobu, a uviedol, že žalobcovia sa mýlili v tom, že povinnosť chrániť manželstvo ako zväzok medzi mužmi a ženami stanovená v článku 18 Ústavy neznamená zákaz zápisu manželstva osôb rovnakého pohlavia uzavretého v zahraničí. WSA uviedol, že celý systém vnútroštátneho práva tvorí koherentný celok a výklad ustanovení Ústavy v kontexte základných princípov právneho poriadku musí prihliadať na právnu úpravu obsiahnutú v právnom predpise nižšieho stupňa. Na druhej strane článok 1 § 1 zákona o rodine a opatrovníctve nepripúšťa manželstvo ako zväzok osôb rovnakého pohlavia, keďže definuje manželstvo výlučne ako zväzok muža a ženy. Prijatie stanoviska žalobcov by znamenalo uznanie manželstiev osôb rovnakého pohlavia vo vnútroštátnom verejnom poriadku, čo Ústava a zákon nestanovujú. Účinky prepisu rovnakého zahraničného sobášneho listu o uzavretí manželstva medzi osobami rovnakého pohlavia by preto narušili základné zásady poľského právneho poriadku. WSA tiež konštatoval, že zamietnutie prepisu nie je v rozpore s článkami 8 a 14 v spojení s článkom 12 Dohovoru, ako aj s článkom 21 ods. 1 ZFEÚ, keďže vzniknutý spor sa týka otázky civilného stavu, ktorá nesúvisí s právom na pohyb a pobyt v členskom štáte.
- 6 Žalobcovia podali proti rozsudku WSA kasačný opravný prostriedok na Naczelny Sąd Administracyjny (Najvyšší správny súd, ďalej len „NSA“).

Zhrnutie odôvodnenia návrhu

- 7 Podľa článku 104 ods. 2 p.a.s.c. prepis cudzieho dokladu o civilnom stave spočíva vo vernom a doslovnom prenesení obsahu tohto dokladu do poľskej matriky, a to tak po jazykovej, ako aj po formálnej stránke bez akéhokoľvek zásahu do pravopisu mien a priezvisk osôb uvedených v cudzom doklade. V článku 105 ods. 1 p.a.s.c. sa prepis vymedzuje ako materiálno-technický úkon, pri ktorom sa vyznačí zápis v zázname o civilnom stave. Priamym právnym účinkom prepisu je vytvorenie poľského záznamu o civilnom stave, ktorý sa „odčleňuje“ od pôvodného záznamu, v ktorom bola táto udalosť zapísaná, a ktorý má rovnakú dôkaznú silu ako záznamy o civilnom stave vytvorené v Poľsku v dôsledku zápisu právnej udalosti. Podľa článku 107 ods. 3 p.a.s.c. vedúci matričného úradu odmietne vykonať prepis, ktorý by bol v rozpore so základnými zásadami právneho poriadku Poľskej republiky. Aj podľa článku 7 zákona o medzinárodnom súkromnom práve sa cudzie právo neuplatňuje, pokiaľ

vyvoláva účinky, ktoré sú v rozpore so základnými zásadami právneho poriadku Poľskej republiky.

- 8 Hoci sa vec týka prepisu, v súvislosti s vyhláseniami žalobcov o ich úmysle presťahovať sa a zdržiavať sa v Poľsku (hostiteľskom členskom štáte, ktorý neuznáva manželstvá osôb rovnakého pohlavia) s civilným stavom vyplývajúcom z ich manželstva uzavretého v Nemecku a s priezviskami prijatými po ňom, NSA vyjadril pochybnosti o výklade článku 20 ods. 2 písm. a) a článku 21 ods. 1 ZFEÚ, ktoré stanovujú právo občanov Únie na voľný pohyb a pobyt na území členského štátu s prihliadnutím na základné práva, najmä práva vyplývajúce z Charty, ako sú právo na súkromný a rodinný život (článok 7 Charty), a zákaz akejkoľvek diskriminácie, najmä z dôvodu sexuálnej orientácie (článok 21 ods. 1 Charty).
- 9 NSA poukazuje na judikatúru SDEÚ, v ktorej sa zdôrazňuje, že otázky osobného stavu a súvisiaca právna úprava manželstva sú otázkami, ktoré patria do právomoci členských štátov, a právo Únie do tejto právomoci nezasahuje (rozsudky: Garcia Avello, bod 25; Grunkin a Paul, C-353/06, bod 16). Členské štáty majú určitú mieru voľnej úvahy, pokiaľ ide o zavedenie manželstva pre osoby rovnakého pohlavia (rozsudok Parris, C-443/15, bod 59), ale členské štáty musia pri výkone tejto právomoci dodržiavať právo Únie, a teda aj slobodu pohybu a pobytu na území členských štátov (rozsudok Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, bod 32).
- 10 Okrem toho podľa judikatúry SDEÚ majú štátni príslušníci členských štátov v prípade návratu do hostiteľského členského štátu, ako aj do členského štátu, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, aj právo viesť bežný rodinný život, pričom toto právo zahŕňa prítomnosť rodinných príslušníkov (rozsudky Coman a i., bod 32, a Stolična obština, rajón „Pančarevo“, bod 47).
- 11 V kontexte článku 2 bodu 2 smernice 2004/38, ktorý obsahuje definíciu pojmu „rodinný príslušník“, ktorý zahŕňa najmä manželského partnera, keďže pojem „manželský partner“ v zmysle tejto smernice je z rodového hľadiska neutrálny a môže zahŕňať manželského partnera dotknutého občana Únie rovnakého pohlavia, sa členský štát nemôže odvolávať na svoje vnútroštátne právo len s cieľom vyjadriť svoj nesúhlas s uznaním manželstva na svojom území, ktoré uzavrel občan Únie s inou osobou rovnakého pohlavia v inom členskom štáte v súlade s právom tohto posledného uvedeného štátu (rozsudok Coman a i., C-673/16, body 35 a 36).
- 12 Neexistencia ustanovení vo vnútroštátnej právnej úprave, ktoré by stanovovali možnosť zápisu alebo registrácie takéhoto zväzku, by preto nemala vylučovať povinnosť uznať určité osobitné účinky uzavretia takéhoto zväzku v hostiteľskom členskom štáte. Občan Únie, ktorý využil voľný pohyb a pobyt v inom členskom štáte, ako je jeho členský štát pôvodu, sa môže dovolávať všetkých práv spojených s týmto postavením aj voči svojmu členskému štátu pôvodu (rozsudok Prinz a Seeberger, bod 23). Článok 21 ods. 1 ZFEÚ priznáva štátnym

príslušníkom členských štátov právo viesť rodinný život tak v hostiteľskom členskom štáte, ako aj v členskom štáte, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, za prítomnosti rodinných príslušníkov (rozsudok Lounes, bod 52).

- 13 NSA tiež uvádza, že v článku 7 a článku 21 ods. 1 Charty má v podstate rovnaký normatívny obsah ako článok 8 ods. 1 a článok 14 Dohovoru. ESLP vo svojej judikatúre vykladá uvedené ustanovenia s prihliadnutím na článok 12 Dohovoru a NSS uznáva, že táto judikatúra sa za posledných 20 rokov vyvíjala, pokiaľ ide o posudzovanie vnútroštátnych predpisov o právnom uznávaní zväzkov osôb rovnakého pohlavia.
- 14 Vo veci Goodwin teda ESLP rozhodol, že pojmy použité v článku 12 dohovoru týkajúce sa práva muža a ženy uzavrieť manželstvo už nemožno chápať ako pojmy určujúce pohlavie len prostredníctvom biologických kritérií. Vo veci Schalk a Kopf ESLP rozhodol v prospech potreby právneho uznania vzťahov partnerov, ktorí ako rodinní príslušníci môžu požívať ochranu podľa článku 8 Dohovoru, hoci poznamenal, že štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru, majú určitú mieru voľnej úvahy, kým nebude prijatá príslušná právna úprava. Vo veci Oliari ESLP konštatoval, že článok 8 Dohovoru možno vykladať tak, že zmluvným štátom dohovoru ukladá pozitívny záväzok upraviť právne postavenie párov rovnakého pohlavia na účely uznania a ochrany ich vzťahov.
- 15 Vo veci Fedotova ESLP po prvýkrát vyložil článok 8 Dohovoru tak, že zmluvné štáty Dohovoru sú povinné inštitucionálne upraviť zväzky osôb rovnakého pohlavia, a tým ich primerane uznať a chrániť. Podľa ESLP súkromný život nemožno vykladať len ako právo na súkromie, ale aj ako právo vytvárať a rozvíjať vzťahy s inými ľuďmi, a ochrana modelu tradičnej rodiny nemôže odôvodniť absenciu akejkoľvek formy právneho uznania a ochrany práv osôb rovnakého pohlavia. ESLP ponechal štátom určitú mieru voľnej úvahy pri výbere formy registrácie zväzkov vzhľadom na spoločenské podmienky, ale obmedzil potrebu inštitucionalizácie na partnerský alebo iný zväzok.
- 16 NSS sa prikláňa k výkladu sporných ustanovení ZFEÚ v tom zmysle, že bránia zamietnutiu prepisu zahraničného sobášneho listu do vnútroštátnej matriky, pokiaľ to predstavuje nerešpektovanie práva na rodinný život občanov Únie v civilnom stave po uzavretí manželstva v členskom štáte v súlade s právnou úpravou tohto štátu zo strany hostiteľského štátu, a zároveň je prejavom diskriminácie na základe pohlavia a sexuálnej orientácie, čím sa týmto osobám bráni v plnom výkone ich práva na pohyb a pobyt v tomto štáte. Právo Únie nerozlišuje medzi manželským partnerom alebo partnerom, s ktorým občan Únie uzavrel registrované partnerstvo ako s rodinným príslušníkom, na základe pohlavia, takže tento pojem je rodovo neutrálny.
- 17 Vnútroštátne právne predpisy o osobnom stave vrátane manželstva sú v právomoci členských štátov, ale štáty by mali túto právomoc vykonávať v súlade s právom Únie vrátane práva na voľný pohyb. Vnútroštátna právna

úprava nesmie porušovať „spoločné hodnoty“ (odôvodnenie v preambule Charty), a teda základné práva každého občana Únie.

- 18 Na druhej strane je však tiež možné uvedené ustanovenia ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že nebránia takémuto rozhodnutiu. Zamietnutie zápisu z dôvodu, že hostiteľský členský štát uznáva manželstvo len ako zväzok ženy a muža, totiž neznamená, že občania Únie sú zbavení ich práva slobodne sa pohybovať a zdržiavať v tomto členskom štáte, s jedinou výhradou, že predpokladá zohľadnenie vnútroštátneho práva tohto štátu, ktoré neuznáva zväzok medzi osobami rovnakého pohlavia. Únia rešpektuje „rozmanitosť kultúr a tradícií národov Európy“ (odôvodnenie preambuly Charty).
- 19 V nadväznosti na odpoveď na prejudiciálnu otázku NSA posúdi, či neexistencia ustanovení vo vnútroštátnej právnej úprave, ktoré by stanovovali možnosť registrácie manželstva osôb rovnakého pohlavia, znamená vylúčenie povinnosti uznať určité účinky takéhoto manželstva.